

IQTISODIYOT&TARAQQIYOT

Ijtimoiy, iqtisodiy, texnologik, ilmiy, ommabop jurnal

№5 (2)

2026

ISSN: 2992-8982

<https://yashil-iqtisodiyot-taraqqiyot.uz/>

IQTISODIYOT & TARAQQIYOT

Ijtimoiy, iqtisodiy, texnologik, ilmiy, ommabop jurnal

Bosh muharrir:

Sharipov Kongiratbay Avezimbetovich

*Elektron nashr. 2026-yil, may.
2-qism*

Bosh muharrir o'rinbosari:

Karimov Norboy G'aniyevich

Muharrir:

Qurbonov Sherzod Ismatillayevich

Tahrir hay'ati:

Salimov Oqil Umrzoqovich, O'zbekiston Fanlar akademiyasi akademigi
Abduraxmanov Kalandar Xodjayevich, O'zbekiston Fanlar akademiyasi akademigi
Sharipov Kongiratbay Avezimbetovich, texnika fanlari doktori (DSc), professor
Rae Kvon Chung, Janubiy Koreya, TDIU faxriy professori, "Nobel" mukofoti laureati
Osman Mesten, Turkiya parlamenti a'zosi, Turkiya – O'zbekiston do'stlik jamiyati rahbari
Axmedov Durbek Kudratillayevich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Axmedov Sayfullo Normatovich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Abduraxmanova Gulnora Kalandarovna, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Kalonov Muxiddin Baxritdinovich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Siddiqova Sadoqat G'afforovna, pedagogika fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)
Xudoyqulov Sadirdin Karimovich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Maxmudov Nosir, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Yuldashev Mutallib Ibragimovich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Samadov Asqarjon Nishonovich, iqtisodiyot fanlari nomzodi, professor
Slizovskiy Dimitriy Yegorovich, texnika fanlari doktori (DSc), professor
Mustafakulov Sherzod Igamberdiyevich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Axmedov Ikrom Akramovich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Eshtayev Alisher Abdug'aniyevich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Xajiyev Baxtiyor Dushaboyevich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Hakimov Nazar Hakimovich, falsafa fanlari doktori (DSc), professor
Musayeva Shoirazimovna, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), professor
Ali Konak (Ali Ko'nak), iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor (Turkiya)
Cham Tat Huei, falsafa fanlari doktori (PhD), professor (Malayziya)
Foziljonov Ibrohimjon Sotvoldix'ja o'g'li, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dots.
Faxridinov Zafarjon Faxridin o'g'li, O'zb. Res. Bosh prokuraturasi HIJQKD boshqarma boshlig'i
Utayev Uktam Choriyevich, Anijon viloyati prokurorining o'rinbosari
Ochilov Farkhod, O'zb. Res. Bosh prokuraturasi IJQK Departamentining Namangan viloyati boshqarmasi boshlig'i
Buzrukxonov Sarvarxon Munavvarxonovich, iqtisodiyot fanlari nomzodi, dotsent
Axmedov Javohir Jamolovich, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)
Toxirov Jaloliddin Ochil o'g'li, texnika fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), katta o'qituvchi
Bobobekov Ergash Abdumalikovich, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), v.b. dots.
Djudi Smetana, pedagogika fanlari nomzodi, dotsent (AQSH)
Krissi Lyuis, pedagogika fanlari nomzodi, dotsent (AQSH)
Glazova Marina Viktorovna, Iqtisodiyot fanlari doktori (Moskva)
Nosirova Nargiza Jamoliddin qizi, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent
Sevil Piriyeva Karaman, falsafa fanlari doktori (PhD) (Turkiya)
Mirzaliyev Sanjar Makhamatjon o'g'li, TDIU ITI departamenti rahbari
Ochilov Bobur Baxtiyor o'g'li, TDIU katta o'qituvchisi
Golisheva Yelena Vyacheslavovna, Iqtisodiyot fanlari nomzodi, dotsent.
Abdulkarimova Dinara Rustamxonovna, bank-moliya akademiyasi professori, DSc., professor.
Ikramov Murod Akramovich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Nazarova Ra'no Rustamovna, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor

IQTISODIYOT & TARAQQIYOT

Ijtimoiy, iqtisodiy, texnologik, ilmiy, ommabop jurnal

Editorial board:

Salimov Okil Umrzokovich, Academician of the Academy of Sciences of Uzbekistan
Abdurakhmanov Kalandar Khodjayevich, Academician of the Academy of Sciences of Uzbekistan
Sharipov Kongiratbay Avezimbetovich, Doctor of Technical Sciences (DSc), Professor
Rae Kwon Chung, South Korea, Honorary Professor at TSUE, Nobel Prize Laureate
Osman Mesten, Member of the Turkish Parliament, Head of the Turkey–Uzbekistan Friendship Society
Akhmedov Durbek Kudratillayevich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Akhmedov Sayfullo Normatovich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Abdurakhmanova Gulnora Kalandarovna, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Kalonov Mukhiddin Bakhridinovich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Siddikova Sadokat Gafforovna, Doctor of Philosophy (PhD) in Pedagogical Sciences
Khudoykulov Sadirdin Karimovich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Makhmudov Nosir, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Yuldashev Mutallib Ibragimovich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Samadov Askarjon Nishonovich, Candidate of Economic Sciences, Professor
Slizovskiy Dmitriy Yegorovich, Doctor of Technical Sciences (DSc), Professor
Mustafakulov Sherzod Igamberdiyevich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Akhmedov Ikrom Akramovich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Eshtayev Alisher Abduganiyevich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Khajiyev Bakhtiyor Dushaboyevich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Khakimov Nazar Khakimovich, Doctor of Philosophy (DSc), Professor
Musayeva Shoira Azimovna, Doctor of Philosophy (PhD) in Economic Sciences, Professor
Ali Konak, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor (Turkey)
Cham Tat Huei, Doctor of Philosophy (PhD), Professor (Malaysia)
Foziljonov Ibrokhimjon Sotvoldikhoja ugli, Doctor of Philosophy (PhD) in Economic Sciences, Associate Professor
Fakhriddinov Zafarjon Fakhriddin ogli, Head of the DCEC under the Prosecutor General's Office of the Rep. of Uzb.
Utayev Uktam Choriyevich, Deputy Prosecutor of Anijan Region
Ochilov Farkhod, Head of the Namangan Regional Department of the Department of Internal Affairs of Rep. of Uzb.
Buzrukkhonov Sarvarkhon Munavvarkhonovich, Candidate of Economic Sciences, Associate Professor
Akhmedov Javokhir Jamolovich, Doctor of Philosophy (PhD) in Economic Sciences
Tokhirov Jaloliddin Ochil ugli, Doctor of Philosophy (PhD) in Technical Sciences, Senior Lecturer
Bobobekov Ergash Abdumalikovich, Doctor of Philosophy (PhD) in Economic Sciences, Acting Associate Professor
Judi Smetana, Candidate of Pedagogical Sciences, Associate Professor (USA)
Chrissy Lewis, Candidate of Pedagogical Sciences, Associate Professor (USA)
Glazova Marina Victorovna, Doctor of Sciences in Economics (Moscow)
Nosirova Nargiza Jamoliddin kizi, Doctor of Philosophy (PhD) in Economic Sciences, Associate Professor
Sevil Piriyeva Karaman, Doctor of Philosophy (PhD) (Turkey)
Mirzaliyev Sanjar Makhamatjon ugli, Head of the Department of Scientific Research and Innovations, TSUE
Ochilov Bobur Bakhtiyor ugli, Senior lecturer at TSUI
Golisheva Yelena Vyacheslavovna, Candidate of Economic Sciences, Associate Professor
Abdukarimova Dinara Rustamkhanovna, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Ikramov Murod Akramovich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Nazarova Ra'no Rustamovna, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor

Ekspertlar kengashi:

Berkinov Bazarbay, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Po'latov Baxtiyor Alimovich, texnika fanlari doktori (DSc), professor
Aliyev Bekdavlat Aliyevich, falsafa fanlari doktori (DSc), professor
Isakov Janabay Yakubbayevich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Rustamov Ilhomiddin, iqtisodiyot fanlari nomzodi, dotsent
Hakimov Ziyodulla Ahmadovich, iqtisodiyot fanlari doktori, dotsent
Kamilova Iroda Xusniddinovna, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)
G'afurov Doniyor Orifovich, pedagogika fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)
Fayziyev Oybek Raximovich, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent
Tuxtabayev Jamshid Sharafetdinovich, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent
Xamidova Faridaxon Abdulkarim qizi, iqtisodiyot fanlari doktori, dotsent
Yaxshiboyeva Laylo Abdisattorovna, katta o'qituvchi
Babayeva Zuhra Yuldashevna, mustaqil tadqiqotchi
Komilova Nilufar Karshiboyevna, Geografiya fanlari doktori, professori
Umirzoqov Ja'sur Artiqboy o'g'li, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), dotsent
Zebo Kuldasheva, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), dotsent

Board of Experts:

Berkinov Bazarbay, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Pulatov Bakhtiyor Alimovich, Doctor of Technical Sciences (DSc), Professor
Aliyev Bekdavlat Aliyevich, Doctor of Philosophy (DSc), Professor
Isakov Janabay Yakubbayevich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Rustamov Ilkomiddin, Candidate of Economic Sciences, Associate Professor
Khakimov Ziyodulla Akhmadovich, Doctor of Economic Sciences, Associate Professor
Kamilova Iroda Xusniddinovna, Doctor of Philosophy (PhD) in Economics
Gafurov Doniyor Orifovich, Doctor of Philosophy (PhD) in Pedagogy
Fayziyev Oybek Rakhimovich, Doctor of Philosophy (PhD) in Economics, Associate Professor
Tukhtabayev Jamshid Sharafetdinovich, Doctor of Philosophy (PhD) in Economics, Associate Professor
Khamidova Faridaxon Abdulkarimovna, Doctor of Economic Sciences, Associate Professor
Yakhshiboyeva Laylo Abdisattorovna, Senior Lecturer
Babayeva Zuhra Yuldashevna, Independent Researcher
Komilova Nilufar Karshiboyevna, Doctor of Geographical Sciences, Professor
Umirzokov Jasur Artiqboy ugli, Doctor of Economic Sciences (DSc), Associate Professor
Zebo Kuldasheva, Doctor of Economic Sciences (DSc), Associate Professor

- 08.00.01 Iqtisodiyot nazariyasi
- 08.00.02 Makroiqtisodiyot
- 08.00.03 Sanoat iqtisodiyoti
- 08.00.04 Qishloq xo'jaligi iqtisodiyoti
- 08.00.05 Xizmat ko'rsatish tarmoqlari iqtisodiyoti
- 08.00.06 Ekonometrika va statistika
- 08.00.07 Moliya, pul muomalasi va kredit
- 08.00.08 Buxgalteriya hisobi, iqtisodiy tahlil va audit
- 08.00.09 Jahon iqtisodiyoti
- 08.00.10 Demografiya. Mehnat iqtisodiyoti
- 08.00.11 Marketing
- 08.00.12 Mintaqaviy iqtisodiyot
- 08.00.13 Menejment
- 08.00.14 Iqtisodiyotda axborot tizimlari va texnologiyalari
- 08.00.15 Tadbirkorlik va kichik biznes iqtisodiyoti
- 08.00.16 Raqamli iqtisodiyot va xalqaro raqamli integratsiya
- 08.00.17 Turizm va mehmonxona faoliyati

Muassis: "Ma'rifat-print-media" MChJ

Hamkorlarimiz: Toshkent davlat iqtisodiyot universiteti, O'zR Tabiat resurslari vazirligi, O'zR Bosh prokuraturasi huzuridagi IJQK departamenti.

Jurnalning ilmiyligi:

“Yashil” iqtisodiyot va taraqqiyot” jurnali

O'zbekiston Respublikasi Oliy ta'lim, fan va innovatsiyalar vazirligi huzuridagi Oliy attestatsiya komissiyasi rayosatining 2023-yil 1-apreldagi 336/3-sonli qarori bilan ro'yxatdan o'tkazilgan.

MUNDARIJA

TIJORAT BANKLARIDA MOLIVAVIY HISOBOTLAR TAHLILINI RIVOJLANTIRISHNING DOLZARB MUAMMOLARI VA ULARNI BARTARAF ETISH YO'NALISHLARI	12
Xudoyberdiyev Ulug'bek Axmad o'g'li	
O'ZBEKISTON KOMPANIYALARIDA DIVIDEND SIYOSATI JOZIBADORLIGINI OSHIRISH	16
Shermuxe'dov Akmal Komiljonovich	
РАЗВИТИЕ МЕХАНИЗМОВ ФИНАНСИРОВАНИЯ МАЛОГО И СРЕДНЕГО БИЗНЕСА В КОММЕРЧЕСКИХ БАНКАХ С ИСПОЛЬЗОВАНИЕМ ФИНТЕХА И ИСКУССТВЕННОГО ИНТЕЛЛЕКТА	21
Салимова Зиёда Рустамжон қизи	
ELEKTR TARMOQLARI KORXONALARIDA YO'QOTISHLAR HISOBI UCHUN ISHCHI HISOBVARAQLARI TIZIMINI ISHLAB CHIQUISH	27
Xojimuro'dov Zuxriddin Shukurullo o'g'li	
RAQAMLI MUHITDA BANK XIZMATLARINI MASOFADAN KO'RSATISHNI TAKOMILLASHTIRISH	32
Azlarova Aziza Axrorovna	
RAQAMLI TRANSFORMATSIYA SHAROITIDA SOLIQ ORGANLARI FAOLIYATINI SUN'YI INTELLEKT TEXNOLOGIYALARI ASOSIDA BOSHQARISHNI TAKOMILLASHTIRISH YO'NALISHLARI	36
Soyibova Matluba Ahmedboyevna	
O'ZBEKISTONDA RAQAMLI TRANSFORMATSIYA SHAROITIDA TADBIRKORLIK SUBYEKTLARI FAOLIYATINI STRATEGIK BOSHQARISH METODOLOGIYASINI TAKOMILLASHTIRISHNING USTUVOR YO'NALISHLARI	41
M.O. Yo'ldoshova	
NARXLARNI BOSHQARISHNING ZAMONAVIY KONSEPSIYASI SIFATIDA DINAMIK NARX SHAKLLANTIRISH	45
Anvar Deberdiyev	
SOLIQ MA'MURCHILIGINI RAQAMLASHTIRISH VA RIVOJLANTIRISH ORQALI YASHIRIN IQTISODIYOT KO'LAMINI QISQARTIRISH YO'LLARI	49
Mamatkulov Salimjon Raxmonkulovich	
STARTAP EKOTIZIMLARINI RAG'BATLANTIRISHNING SOLIQ MEXANIZMLARINI TAKOMILLASHTIRISH: GLOBAL MUAMMOLAR VA HUDUDIIY IMKONIYATLAR	55
Ishimova Mohinur Absalomovna	
UMUMIY OVQATLANISH TIZIMIDA B2B MARKETINGINI JORII ETISH. (XORAZM VILOYATI MISOLIDA)	61
Zakirova Gulnoza Qu'dratovna, Aliyeva Gulnora Ildarovna	
TIBBIYOT TASHKIOTLARIDA NOMOLIVAVIY AKTIVLAR HISOBI AMALIYOTINI TAKOMILLASHTIRISH YO'NALISHLARI	67
Iskanov Xoljigit Nurkosimovich	
RAQAMLI TA'LIM TEXNOLOGIYALARINI RIVOJLANTIRISH MARKAZIDA ICHKI AUDIT TIZIMINI TASHIL ETISH AMALIYOTI	73
Suyunov Yorqin Bekmuro'dovich, Nazarov Ubaydulla Abdumannapovich	
RAQAMLI IQTISODIYOT SHAROITIDA MONOPOLIYAGA QARSHI SIYOSATNI TAKOMILLASHTIRISH YO'NALISHLARI	79
Yuldashev Akmal Kiyomovich	
TOG'-KON KORXONALARIDA TEXNOLOGIK TIZIM HOLATINI BAHOLASH VA IQTISODIIY SAMARADORLIK ZAXIRALARINI ANIQLASH	83
Abirova Nargizabonu	
YASHIL IQTISODIYOT TAMOYILLARI VA ULARNING MILLIIY RIVOJLANISHI	88
Turayev Abduvohid Kuldashevich	

IQTISODIYOTNING INNOVATSION TARAQQIYOTI SHAROITIDA MEHNAT RESURSLARIDAN SAMARALI FOYDALANISHDAGI XORIJ MAMLAKATLAR TAJRIBASI.....	93
Artiqova O'g'iljon Zafar qizi	
O'ZBEKISTON MILLIY TELERADIOKOMPANIYASI IQTISODIY SAMARADORLIGINI OSHIRISHDA SEMIR MODELIDAN FOYDALANISH IMKONIYATLARI	101
Rustamov Zafar	
QURILISH MATERIALLARI SANOATI KORXONALARIDA ISHLAB CHIQARISH TANNARXINI PASAYTIRISHNING IQTISODIY MEXANIZMLARI	107
Metyakubov Azamat Djumanazarovich	
BUXORO ARK ANSAMBLI TURISTIK SIG'IM IMKONIYATLARINI BAHOLASH	111
Sulaymonova Malika Maxmudovna, Qilichov Muhriddin Husniddin o'g'li	
СОВЕРШЕНСТВОВАНИЕ МЕХАНИЗМОВ ПЛАНИРОВАНИЯ, КОНТРОЛЯ И АНАЛИЗА ДЕНЕЖНЫХ ПОТОКОВ НА МАЛЫХ ПРЕДПРИЯТИЯХ	116
Муродов Шавкатжон Фарходович, Зайналов Ж. Р.	
XALQARO MOLIYA INSTITUTLARI ISHTIROKIDAGI INVESTITSION LOYIHALARNI AMALGA OSHIRISHDA MAVJUD MUAMMOLAR VA ULARNI BARTARAF ETISH YO'LLARI	121
Ochildiyeva Naima Mengziya qizi, Ollokulova Feruza Mansurovna	
TIJORAT BANKLARINING KREDITLASH AMALIYOTIDA SUN'IY INTELLEKT TEXNOLOGIYALARIDAN FOYDALANISHNI TAKOMILLASHTIRISH.....	127
Melibayev Sodir Adilovich	
TIJORAT BANKLARI RENTABELLIGINI TA'MINLASHDA AKTIVLAR VA REGULYATIV KAPITALNING O'RNI	135
Sheraliev Abbos Xolmuminovich	
DIGITAL TRANSFORMATION OF DECISION-MAKING IN THE NATIONAL ELECTRICITY GRID OF UZBEKISTAN	140
Abdumalik A. Djumanov, Mukhlisa M. Gafurova, Tursunmurod R. Sobirov	
VIRTUAL IQTISODIYOTNING SHAKLLANISHI VA RIVOJLANISH MEXANIZMLARI	147
Yuldashev Adhamjon Axadjonovich	
O'ZBEKISTON QIMMATLI QOG'OZLAR BOZORINING RIVOJLANISH HOLATI VA INSTITUTSIONAL TUZILMASI.....	152
Shamsiddinov Ne'matjon Ashurali o'g'li	
ASOSIY VOSITALAR HISOBI VA AUDITINI TAKOMILLASHTIRISH.....	157
To'ychiyeva Dilnoza Farxod qizi	
ELEKTRON TIJORAT BOZORIDA RISKLARNI BAHOLASH MASALALARI	162
Aripov Ulug'bek Bahodirovich	
UY-JOY BOZORINI IPOTEKA KREDITLASH AMALIYOTI ORQALI INTEGRATSIYA QILISH: O'ZBEKISTON SHAROITIDA RIVOJLANISH YO'NALISHLARI	166
A'zamxo'jayeva Nihola Sulaymon qizi	
HUDUDIY INVESTITSIYA TARKIBINING IQTISODIY SAMARADORLIKKA DINAMIK TA'SIRINI EKONOMETRIK MODELLASHTIRISH (SURXONDARYO VILOYATI MISOLIDA)	171
Mirzakulova Risolat Musurmankulovna	
KICHIK BIZNES SUBYEKTLARI FAOLIYATINI KREDITLASH TARTIBINI TAKOMILLASHTIRISH	175
Bo'taev O'tkir Eshboevich	
KICHIK BIZNES VA XUSUSIY TADBIRKORLIKNI MOLIYALASHTIRISHNING INNOVATSION USULLARINI TAKOMILLASHTIRISH.....	181
Umarova Malika Nematjanovna	
РАЗВИТИЕ ИНСТРУМЕНТОВ ЗЕЛЕННОГО ФИНАНСИРОВАНИЯ КАК ФАКТОР СТАНОВЛЕНИЯ ЦИРКУЛЯРНОЙ ЭКОНОМИКИ В УЗБЕКИСТАНЕ.....	187
Рахмонов Джамшид Одил угли	

ПРОБЛЕМЫ УПРАВЛЕНИЯ ЧЕЛОВЕЧЕСКИМИ РЕСУРСАМИ В ОРГАНИЗАЦИЯХ КУЛЬТУРЫ УЗБЕКИСТАНА.....	194
Абдусаламова Фароғат Сунатиллаевна	
BANK XIZMATLARI KO'RSATISH MEZONLARINI ANIQLASH VA ULARNI BAHOLASH.....	200
Avazbek Jo'rayev	
BARQAROR TURIZMNI RIVOJLANTIRISHDA EKOLOGIK OMILLARNING IQTISODIY AHAMIYATI	207
Kuymuratova Matlubaxon Abdimanabovna	
ASALARICHILIK XO'JALIKLARIDA ISHLAB CHIQRISH SAMARADORLIGINI OSHIRISH YO'LLARI	211
Berdimuratov Kuanishbay Genjebaevich	
ОЦЕНКА ЭФФЕКТИВНОСТИ УПРАВЛЕНИЯ СТЕЙКХОЛДЕРАМИ ПРОЕКТОВ И ПРОГРАММ.....	215
Абдулаттоев Абдухакимжон Абдулхамид угли	
O'ZBEKISTON RESPUBLIKASINING "YASHIL" IQTISODIYOTGA O'TISH STRATEGIYASI.....	228
Mohichexra Melikovna Mo'minova	
INKLYUZIV TURIZMNI RIVOJLANTIRISH XUSUSIYATLARI: XALQARO TAJRIBA TAHLILI	233
Dilbar Xasanovna Aslanova, Usmanova Zumrad Islamovna	
TA'LIM TIZIMIDA MARKETING YONDASHUVI VA TAMOYILLARINI QO'LLASHNING NAZARIY ASOSLARI	239
Musayeva Shoirazimovna, Raxmonova Aziza Tolibovna	
MEHMONXONALAR VA OILAVIY MEHMON UYLARI RIVOJLANISHINING NAZARIY ASOSLARI	245
Boynazarov Ulug'bek Egamberdiyevich	
HUDUDLARNING TURISTIK SALOHİYATIDAN FOYDALANISH ORQALI ICHKI TURIZMNI RIVOJLANTIRISH IMKONIYATLARI.....	250
Daminov Mirvoxiid Isroilovich	
O'ZBEKISTON RESPUBLIKASIDA YASHIL IQTISODIYOT RIVOJLANISHINING BARQAROR IQTISODIY O'SISHGA TA'SIRI: MAKROIQTISODIY VA TARMOQ KO'RSATKICHLARI ASOSIDA TAHLIL	255
Iminoxunov Abdukoxor Abdivaitovich	
OZIQ-OVQAT SANOATI KORXONALARIDA RAQAMLI TRANSFORMATSIIYA JARAYONLARINING INNOVATSION SAMARADORLIKKA TA'SIRI	264
Abdunabiyev Sirojiddin G'anijon o'g'li	
ИССЛЕДОВАНИЕ АКТИВНОСТИ И СТАБИЛЬНОСТИ КАТАЛИЗАТОРОВ В ПРОЦЕССЕ ГИДРООЧИСТКИ НЕФТЕПРОДУКТОВ И ИХ РОЛЬ В ОХРАНЕ ОКРУЖАЮЩЕЙ СРЕДЫ.....	271
Тураев Баходир Тиркашевич, Махманов Дониёр Махманович	
SURXONDARYO VILOYATI HUDUDIY TURIZM BOZORINING MARKETING TAMOYILLARI ASOSIDAGI KOMPLEKS TAHLILI	276
Namozov Shahzod Maxmud o'g'li	

SURXONDARYO VILOYATI HUDUDIY TURIZM BOZORINING MARKETING TAMOYILLARI ASOSIDAGI KOMPLEKS TAHLILI

Namozov Shahzod Maxmud o'g'li

Termiz davlat universiteti Iqtisodiyot fakulteti,

Turizm va mehmondo'stlik mutaxassisligi 2-kurs magistranti

E-mail: shah.nam1012@gmail.com

Annotatsiya. Mazkur ilmiy maqolada Surxondaryo viloyati hududiy turizm bozorining marketing tamoyillari asosidagi rivojlanish holati kompleks ravishda tahlil qilindi. Tadqiqot davomida viloyatning tarixiy-madaniy merosi, tabiiy-rekreatsion resurslari, ekoturizm va ziyorat turizmi salohiyati hamda hududiy turizm infratuzilmasining zamonaviy holati o'rganildi. Shuningdek, hududiy turizm bozorida marketing strategiyalarining o'ri, turistlar ehtiyojlarini aniqlash va shakllantirish, hududiy branding, servis sifati hamda raqamli marketing vositalarining samaradorligi ilmiy asosda baholandi. Tadqiqot natijalariga ko'ra, Surxondaryo viloyati O'zbekistonning istiqbolli turizm hududlaridan biri bo'lib, hududning boy tarixiy obidalari, noyob ekologik resurslari va qulay geografik joylashuvi xalqaro turizmni rivojlantirish uchun katta imkoniyat yaratishi aniqlandi. Shu bilan birga, marketing kommunikatsiyalarini kuchaytirish, turizm infratuzilmasini modernizatsiya qilish, raqamli texnologiyalarni keng joriy etish hamda hududiy branding strategiyalarini takomillashtirish zarurligi asoslandi. Tadqiqot natijalari hududiy turizm bozorining raqobatbardoshligini oshirish va turistlar oqimini oshirishda marketing yondashuvlarining muhim ahamiyatga ega ekanligini ko'rsatadi.

Kalit so'zlar: hududiy turizm bozori, turizm marketingi, marketing strategiyasi, hududiy branding, raqamli marketing, ekoturizm, ziyorat turizmi, turizm infratuzilmasi, turistlar oqimi, turizm salohiyati, servis sifati, rekreatsion resurslar, Surxondaryo viloyati, innovatsion marketing, turizm iqtisodiyoti.

Abstract. This scientific article provides a comprehensive analysis of the development of the regional tourism market of Surkhandarya region based on marketing principles. During the study, the historical and cultural heritage, natural and recreational resources, ecotourism and pilgrimage tourism potential of the region, as well as the current state of the regional tourism infrastructure, were studied. In addition, the role of marketing strategies in the regional tourism market, the identification and formation of tourist needs, regional branding, service quality, and the effectiveness of digital marketing tools were scientifically assessed. According to the results of the study, Surkhandarya region is one of the promising tourism regions of Uzbekistan, and the rich historical monuments, unique ecological resources, and favorable geographical location of the region create significant opportunities for the development of international tourism. At the same time, the need to strengthen marketing communications, modernize tourism infrastructure, widely introduce digital technologies, and improve regional branding strategies was substantiated. The results of the study show the importance of marketing approaches in increasing the competitiveness of the regional tourism market and increasing tourist flows.

Key words: regional tourism market, tourism marketing, marketing strategy, regional branding, digital marketing, ecotourism, pilgrimage tourism, tourism infrastructure, tourist flow, tourism potential, service quality, recreational resources, Surkhandarya region, innovative marketing, tourism economy.

Аннотация. В данной научной статье проведен всесторонний анализ развития регионального туристического рынка Сурхандарьинской области на основе маркетинговых принципов. В ходе исследования изучены историко-культурное наследие, природные и рекреационные ресурсы, потенциал экотуризма и паломнического туризма региона, а также современное состояние региональной туристической инфраструктуры. На научной основе также оценены роль маркетинговых стратегий на региональном туристическом рынке, изучение и формирование потребностей туристов, региональный брендинг, качество обслуживания и эффективность инструментов цифрового маркетинга. По результатам исследования Сурхандарьинская область является одним из перспективных туристических регионов Узбекистана, а богатое историческое наследие, уникальные экологические ресурсы и благоприятное географическое положение региона создают большие возможности для развития международного туризма. Одновременно обоснована необходимость усиления маркетинговых коммуникаций, модернизации туристической инфраструктуры, широкого внедрения цифровых технологий и совершенствования стратегий регионального брендинга. Результаты исследования показывают важность маркетинговых подходов в повышении конкурентоспособности регионального туристического рынка и увеличении туристического потока.

Ключевые слова: региональный туристический рынок, туристический маркетинг, маркетинговая стратегия, региональный брендинг, цифровой маркетинг, экотуризм, паломнический туризм, туристическая инфраструктура, туристический поток, туристический потенциал, качество обслуживания, рекреационные ресурсы, Сурхандарьинская область, инновационный маркетинг, туристическая экономика.

KIRISH

Bugungi globallashtirish jarayonlari sharoitida turizm iqtisodiyotning eng tez rivojlanayotgan va yuqori daromad keltiruvchi tarmoqlaridan biri sifatida alohida ahamiyat kasb etmoqda. Jahon tajribasi shuni ko'rsatadiki, turizm nafaqat iqtisodiy o'sishni ta'minlovchi sektor, balki hududiy rivojlanish, investitsiyalarni jalb qilish, infratuzilmani modernizatsiya qilish hamda aholi bandligini oshirishda muhim strategik vosita hisoblanadi. BMT Jahon turizm tashkiloti (UNWTO) ma'lumotlariga ko'ra, so'nggi o'n yilliklarda global turizm oqimi barqaror o'sish tendensiyasini namoyon etib, ko'plab mamlakatlarning yalpi ichki mahsulotida sezilarli ulushni egallamoqda. Shu sababli hududiy turizm bozorlarini ilmiy asosda o'rganish va ularni marketing tamoyillari asosida rivojlantirish dolzarb ilmiy-amaliy muammo hisoblanadi.

O'zbekiston Respublikasida ham turizmni iqtisodiyotning ustuvor va strategik yo'nalishlaridan biri sifatida rivojlantirishga alohida e'tibor qaratilmoqda. Mamlakatda "ochiq eshiklar" siyosatining izchil amalga oshirilishi, vizasiz rejimlarning kengaytirilishi, zamonaviy turizm infratuzilmasining shakllantirilishi hamda xalqaro turizm brendini rivojlantirish bo'yicha olib borilayotgan islohotlar hududiy turizm bozorlarining jadal rivojlanishiga xizmat qilmoqda. Shu bilan birga, hududlar kesimida mavjud turizm salohiyatidan samarali foydalanish, marketing strategiyalarini yanada takomillashtirish va raqamli marketing vositalarini keng qo'llash turizm sohasining barqaror rivojlanishini ta'minlovchi muhim omillardan biri hisoblanadi.

Surxondaryo viloyati O'zbekistonning janubiy hududi sifatida turizmni rivojlantirish uchun yuqori salohiyatga ega hududlardan biri hisoblanadi. Viloyatning geografik joylashuvi, Amudaryo vodiysi, tog'li hududlari, cho'l zonalarini hamda boy tarixiy-madaniy merosi uni kompleks turizm yo'nalishlarini rivojlantirish uchun qulay hududga aylantiradi. Surxondaryoda joylashgan Termiz shahri Markaziy Osiyoning eng qadimiy shaharlaridan biri bo'lib, buddaviylik, islom va qadimgi sivilizatsiyalar kesishgan muhim tarixiy markaz sifatida tanilgan. Fayoztepa, Kampirtepa, Zurmala stupasi hamda Qoratepa kabi arxeologik yodgorliklar hududning xalqaro turizm bozoridagi ahamiyatini yanada oshiradi. Bundan tashqari, Sangardak sharsharasi, Boysun tog' tizmalari, Omonxona dam olish maskani va Xo'jaikon tuz g'ori kabi tabiiy obyektlar ekoturizm hamda rekreatsion turizmni rivojlantirish uchun katta imkoniyatlar yaratadi.

So'nggi yillarda Surxondaryo viloyatining turizm salohiyatini yuksaltirish bo'yicha keng ko'lamli amaliy chora-tadbirlar izchil amalga oshirilmoqda. Jumladan, turizm infratuzilmasini takomillashtirish, mehmonxona xo'jaligini rivojlantirish, yo'l-transport tarmog'ini modernizatsiya qilish hamda turistik xizmatlar sifatini oshirishga qaratilgan investitsiya loyihalari samarali joriy etilmoqda. Shu bilan birga, viloyatning xalqaro turizm yarmarkalarida faol ishtirok etishi, xorijiy turistik kompaniyalar bilan hamkorlik aloqalarining kengayib borishi hamda hududiy brendni shakllantirishga qaratilgan tashabbuslar hududning turizm jozibadorligini oshirishga xizmat qilmoqda. Mazkur islohotlar Surxondaryo viloyatining mavjud turizm salohiyatidan yanada samarali foydalanish va uni xalqaro turizm bozorida raqobatbardosh hududlardan biriga aylantirish uchun muhim asos yaratmoqda.

Hududiy turizm bozorini rivojlantirishda marketing tamoyillari hal qiluvchi ahamiyatga ega hisoblanadi. Marketing yondashuvi turistlarning ehtiyojlari va xulq-atvorini o'rganish, turistik mahsulotni shakllantirish, uni bozorda samarali targ'ib qilish hamda turistlar uchun maksimal qiymat yaratishga asoslanadi. Zamonaviy turizm marketingida raqamli texnologiyalar, ijtimoiy tarmoqlar, onlayn platformalar va vizual branding vositalari asosiy rol o'ynaydi. Ayniqsa, hududiy branding orqali mintaqaning o'ziga xos imijini yaratish turistlar oqimini oshirishda muhim omil hisoblanadi.

Shu nuqtayi nazardan, Surxondaryo viloyati turizm bozorini marketing tamoyillari asosida tahlil qilish hududning mavjud imkoniyatlarini aniqlash, muammolarni belgilash hamda istiqbolli rivojlanish yo'nalishlarini ishlab chiqish uchun ilmiy asos yaratadi. Hududda turizm xizmatlari sifati, marketing kommunikatsiyalari darajasi, infratuzilma holati va raqamli texnologiyalardan foydalanish samaradorligi kompleks o'rganishni talab etadi.

Mazkur ilmiy maqolaning dolzarbligi Surxondaryo viloyati turizm salohiyatidan samarali foydalanish, hududiy turizm bozorini marketing tamoyillari asosida rivojlantirish hamda uni xalqaro turizm tizimiga integratsiya qilish zarurati bilan izohlanadi. Tadqiqotning maqsadi Surxondaryo viloyati hududiy turizm bozorining marketing asosidagi rivojlanish holatini kompleks tahlil qilish, mavjud muammolarni aniqlash va ilmiy asoslangan takliflar ishlab chiqishdan iborat.

MAVZUGA OID ADABIYOTLAR SHARHI

Hududiy turizm bozorini marketing tamoyillari asosida rivojlantirish masalasi zamonaviy iqtisodiyot, marketing va turizm menejmenti fanlarida keng o'rganilayotgan dolzarb yo'nalishlardan biri hisoblanadi. Jahon ilmiy adabiyotlarida turizm bozori murakkab tizim sifatida talqin qilinib, uning turistlar ehtiyoji, turistik resurslar, infratuzilma, xizmatlar sifati hamda marketing kommunikatsiyalarining o'zaro integratsiyasiga asoslanishi

ta'kidlanadi. Xususan, Philip Kotler, John Bowen va James Makens kabi olimlar turizm marketingini iste'molchiga yo'naltirilgan kompleks faoliyat sifatida baholab, hududiy branding va servis sifati turistlarning qaror qabul qilish jarayonida hal qiluvchi omil ekanligini ilmiy jihatdan asoslab berganlar.

Zamonaviy ilmiy tadqiqotlarda hududiy turizm bozori "destination marketing" konsepsiyasi asosida o'rganilib, unda hudud yagona turistik mahsulot sifatida qaraladi. Mazkur yondashuvga ko'ra, har bir hudud o'zining tabiiy, tarixiy va madaniy resurslarini integratsiyalashgan holda yagona brend sifatida namoyon qilishi lozim. Victor Middleton va Dimitrios Buhalis kabi tadqiqotchilar hududiy turizmning raqobatbardoshligi marketing strategiyalari, raqamli platformalar hamda turist tajribasiga bevosita bog'liqligini ta'kidlaydilar.

So'nggi yillarda turizm marketingi bo'yicha ilmiy izlanishlarda raqamli transformatsiya alohida o'rin egallamoqda. Internet, ijtimoiy tarmoqlar, mobil ilovalar va onlayn bron qilish tizimlari turistlar xulq-atvorini sezilarli darajada o'zgartirdi. Tadqiqotlar shuni ko'rsatadiki, turistlarning katta qismi sayohat yo'nalishini tanlashda raqamli kontent, vizual reklama va onlayn sharhlarga tayanadi. Shu sababli hududiy turizm bozorida raqamli marketing strategiyalarini rivojlantirish muhim ilmiy-amaliy yo'nalish sifatida qaralmoqda.

Surxondaryo viloyatining turizm salohiyati bo'yicha olib borilgan mahalliy ilmiy tadqiqotlarda hududning boy tarixiy-madaniy merosi, geografik xilma-xilligi va rekreatsion resurslari yuqori baholangan. Tadqiqotchilar Termiz arxeologik majmuasi, Kampirtepa va Fayoztepa kabi yodgorliklarni xalqaro turizm uchun strategik ahamiyatga ega obyektlar sifatida e'tirof etadilar. Shuningdek, Boysun tog' tizmalari va Sangardak sharsharasi ekoturizmni rivojlantirish uchun muhim tabiiy resurs sifatida baholanadi. Ilmiy manbalarda qayd etilishicha, Surxondaryo viloyatida turizm infratuzilmasi so'nggi yillarda izchil rivojlanayotgan bo'lsa-da, marketing kommunikatsiyalari va xalqaro branding darajasi hali yetarli darajada shakllanmagan. Bu holat hududning mavjud turizm salohiyatidan to'liq foydalanishga to'sqinlik qiluvchi asosiy omillardan biri sifatida baholanadi.

Bundan tashqari, O'zbekiston turizm rivojlanishiga oid ilmiy ishlar tahlili shuni ko'rsatadiki, hududiy turizm bozorlari uzoq vaqt davomida markazlashgan marketing siyosati asosida rivojlanib kelgan. Natijada ayrim hududlarning o'ziga xos brendini shakllantirish jarayoni nisbatan sekinlashgan. Zamonaviy yondashuvlarda esa har bir hudud uchun alohida marketing strategiyasini ishlab chiqish, "destination branding"ni kuchaytirish va lokal identifikatsiyani rivojlantirish muhim yo'nalish sifatida tavsiya etiladi.

Xalqaro ilmiy adabiyotlarda turist tajribasi ("tourist experience") tushunchasi ham muhim o'rin egallaydi. Tadqiqotlarga ko'ra, turistning hududga qayta tashrif buyurish qarori uning olgan emotsional tajribasi, xizmat sifati va umumiy qoniqish darajasiga bevosita bog'liq. Shu sababli turizm marketingida nafaqat reklama faoliyati, balki kompleks xizmat sifati ham muhim indikator sifatida qaraladi.

So'nggi tadqiqotlarda raqamli texnologiyalar, jumladan AR/VR (augmented reality/virtual reality) texnologiyalarining turizm marketingidagi roli ham keng yoritilmoqda. Mazkur texnologiyalar turistlarga hududni oldindan virtual tarzda ko'rish imkoniyatini yaratib, ularning sayohat qarorlariga ijobiy ta'sir ko'rsatadi. Ilmiy manbalarda ushbu yondashuv madaniy va tarixiy turizmni rivojlantirishda samarali vosita sifatida baholanadi.

Shuningdek, turizm marketingi bo'yicha ilmiy manbalarda SWOT-tahlil, STP (segmentatsiya, targeting, positioning) modeli hamda 4P (product, price, place, promotion) marketing kompleksi hududiy turizm bozorini tahlil qilishning asosiy metodologik yondashuvlari sifatida qo'llaniladi. Ushbu modellardan foydalanish hududning turizm salohiyatini tizimli baholash va samarali strategiyalar ishlab chiqishga xizmat qiladi.

Umuman olganda, tahlil qilingan ilmiy adabiyotlar Surxondaryo viloyati turizm bozori katta tabiiy va madaniy salohiyatga ega ekanligini ko'rsatadi. Shu bilan birga, marketing tizimini yanada takomillashtirish hududning xalqaro turizm bozoridagi raqobatbardoshligini oshirishga xizmat qiladi. Shu sababli hududiy turizmni rivojlantirishda marketing tamoyillarini chuqur joriy etish, raqamli marketing vositalarini keng qo'llash hamda hududiy brandingni kuchaytirish muhim ahamiyat kasb etadi.

TADQIQOT METODOLOGIYASI

Mazkur ilmiy tadqiqot Surxondaryo viloyati hududiy turizm bozorini marketing tamoyillari asosida kompleks tahlil qilishga qaratilgan bo'lib, unda zamonaviy iqtisodiy, marketing va turizm tadqiqot metodlarining uyg'unlashgan tizimi qo'llanildi. Tadqiqotning metodologik asosini tizimli yondashuv, ilmiy abstraksiyalash, qiyosiy tahlil, statistik tahlil hamda SWOT-tahlil usullari tashkil etdi.

Tadqiqot jarayonida hududiy turizm bozori murakkab ijtimoiy-iqtisodiy tizim sifatida qaralib, uning tarkibiy elementlari — turistik resurslar, infratuzilma, xizmatlar sifati, marketing kommunikatsiyalari va turistlar oqimi o'zaro bog'liqlikda o'rganildi. Shu asosda Surxondaryo viloyatining turizm salohiyati hamda marketing imkoniyatlari tizimli yondashuv asosida tahlil qilindi.

Tadqiqot analitik va tavsifiy (deskriptiv) xarakterga ega bo'lib, quyidagi bosqichlarda amalga oshirildi:

1. Hududiy turizm bozori holatini o'rganish;
2. Turizm resurslari va infratuzilmasini tahlil qilish;
3. Marketing tamoyillari asosida mavjud holatni baholash;

4. SWOT-tahlil orqali kuchli va zaif tomonlarni aniqlash;
5. Rivojlanish istiqbollari bo'yicha ilmiy asoslangan xulosalar ishlab chiqish.

Tadqiqot obyekti Surxondaryo viloyatining hududiy turizm bozori hisoblanadi. Tadqiqot predmeti esa hududiy turizm bozorining marketing tamoyillari asosida shakllanishi, rivojlanish mexanizmlari hamda raqobatbardoshlik omillaridan iborat.

Tadqiqotning maqsadi Surxondaryo viloyati hududiy turizm bozorining mavjud holatini marketing tamoyillari asosida kompleks tahlil qilish, rivojlanish muammolarini aniqlash hamda samarali marketing strategiyalarini ishlab chiqishdan iborat.

Mazkur maqsadga erishish uchun quyidagi vazifalar belgilandi: hududiy turizm resurslarini aniqlash va tasniflash, turizm infratuzilmasi holatini baholash, marketing faoliyati va reklama strategiyalarini tahlil qilish, turistlar oqimi hamda talab dinamikasini o'rganish, hududiy brending darajasini aniqlash, SWOT-tahlil asosida rivojlanish yo'nalishlarini belgilash.

Tadqiqot usullarida hududiy turizm bozori o'zaro bog'liq elementlardan iborat yaxlit tizim sifatida o'rganildi. Surxondaryo viloyatining turizm ko'rsatkichlari O'zbekistonning boshqa hududlari bilan qiyosiy tahlil qilindi. Hududning kuchli va zaif tomonlari, imkoniyatlari hamda tahdidlari aniqlanib, strategik xulosalar ishlab chiqildi. Shuningdek, turistlar oqimi, xizmatlar hajmi va infratuzilma ko'rsatkichlari statistik ma'lumotlar asosida tahlil qilindi. Raqamli marketing vositalari, turizm reklamalari hamda hududiy brending materiallari ilmiy jihatdan o'rganildi.

Tadqiqot davomida O'zbekiston Respublikasi Turizm qo'mitasining statistik ma'lumotlari, Surxondaryo viloyatining hududiy hisobotlari, xalqaro ilmiy maqolalar (Scopus, Web of Science), UNWTO va World Bank hisobotlari, shuningdek, mahalliy ilmiy tadqiqotlar hamda monografiyalardan foydalanildi.

Tadqiqotning ilmiy yangiligi shundan iboratki, unda Surxondaryo viloyati hududiy turizm bozori ilk bor marketing tamoyillari asosida kompleks yondashuv asosida tahlil qilindi. Hududning turizm salohiyati SWOT modeli orqali tizimli baholanib, marketing strategiyalarini takomillashtirish bo'yicha ilmiy asoslangan tavsiyalar ishlab chiqildi.

Tadqiqot natijalari hududiy turizm strategiyasini ishlab chiqishda, marketing va brending siyosatini takomillashtirishda, investitsion loyihalarni asoslashda, turizm infratuzilmasini rejalashtirishda hamda davlat va xususiy sektor hamkorligini rivojlantirishda amaliy ahamiyat kasb etadi. Tadqiqot metodologiyasi Surxondaryo viloyati turizm bozorini har tomonlama va tizimli tahlil qilish imkonini berdi. Qo'llanilgan ilmiy yondashuvlar hududning mavjud holatini baholash va uning rivojlanish istiqbollarini aniqlashda samarali natijalar berdi.

TAHLIL VA NATIJALAR

Surxondaryo viloyati hududiy turizm bozorining marketing tamoyillari asosida olib borilgan tahlili shuni ko'rsatadiki, mazkur hudud O'zbekiston turizm tizimida strategik ahamiyatga ega bo'lgan va katta istiqbolga ega mintaqalardan biri hisoblanadi. Tadqiqot natijalari viloyatning tabiiy-geografik, tarixiy-madaniy hamda rekreatsion resurslari yuqori salohiyatga ega ekanligini tasdiqlaydi. Shu bilan birga, mavjud resurslarni samarali turistik mahsulot sifatida rivojlantirish va xalqaro bozorda faol targ'ib qilish uchun keng imkoniyatlar mavjudligi aniqlandi.

Avvalo, Surxondaryo viloyatining turizm salohiyatini belgilovchi asosiy omillardan biri uning qulay geografik joylashuvidir. Viloyat Markaziy Osiyoning qadimiy sivilizatsiyalar chorrahasida joylashgan bo'lib, Termiz shahri buddaviylik, islom va qadimgi savdo yo'llari kesishgan muhim tarixiy markaz sifatida alohida ahamiyat kasb etadi. Shu bilan birga, Kampirtepa, Fayoztepa va Qoratepa kabi arxeologik yodgorliklar xalqaro turizm uchun yuqori qiziqish uyg'otuvchi obyektlar sifatida hududning jozibadorligini oshirmoqda. Amalga oshirilayotgan marketing va targ'ibot ishlari ushbu obyektlarning global turizm bozorida o'rnini yanada mustahkamlash uchun muhim asos yaratmoqda.

Ikkinchi muhim jihat ekoturizm va rekreatsion resurslar bilan bog'liqdir. Sangardak sharsharasi, Boysun tog' tizmalari, Omonxona va Xo'jaikon kabi hududlar tabiiy turizmni rivojlantirish uchun katta imkoniyat yaratadi. So'nggi yillarda infratuzilmani takomillashtirish, yo'llarni modernizatsiya qilish, servis xizmatlari va mehmonxona tizimini rivojlantirish bo'yicha amalga oshirilayotgan chora-tadbirlar turistlar uchun yanada qulay muhit shakllanishiga xizmat qilmoqda. Bu esa marketing nuqtayi nazaridan hududning turistik mahsulot sifati va turistlar ehtiyojlari o'rtasidagi uyg'unlikni mustahkamlash imkonini bermoqda.

$$Q_{turist} \neq Q_{xizmat}$$

Uchinchi muhim jihat marketing kommunikatsiyalari va hududiy brending darajasi bilan bog'liqdir. Tadqiqotlar shuni ko'rsatadiki, Surxondaryo viloyatining turizm brendi xalqaro miqyosda shakllanish va rivojlanish bosqichida bo'lib, bu hududning turizm jozibadorligini yanada oshirish uchun katta imkoniyatlar mavjudligini ko'rsatadi. Hududning reklama faoliyati ichki bozorda ma'lum natijalarga erishayotgan bo'lsa, raqamli marketing hamda

global platformalarda (online travel platforms, social media, SEO marketing) faoliyatni kengaytirish orqali xalqaro auditoriyani yanada kengroq jalb etish imkoniyati mavjud. Zamonaviy turizm bozori sharoitida raqamli ko'rinish va vizual branding turistlarning qaror qabul qilish jarayonida muhim omillardan biri hisoblanadi.

Shuningdek, turistlar xulq-atvori tahlili shuni ko'rsatadiki, bugungi kunda sayohat qarorlari asosan onlayn sharhlar, vizual kontent va ijtimoiy tarmoqlardagi tavsiyalarga asoslanadi. Shu sababli Surxondaryo viloyatining turistik obyektlari bo'yicha professional kontent yaratish, 3D va virtual turlarni joriy etish, video marketing hamda influencer marketing yo'nalishlarini rivojlantirish hududning xalqaro turizm bozoridagi raqobatbardoshligini oshirishga xizmat qiladi. Mazkur yo'nalishlarning izchil rivojlantirilishi viloyatning turizm salohiyatini keng targ'ib qilish va turistlar oqimini ko'paytirish uchun muhim omil bo'lib xizmat qiladi.

$$T_{qaror} = f(\text{ijtimoiy media, sharhlar, vizual kontent})$$

To'rtinchi jihat turizm xizmatlari sifati va inson omili bilan bog'liqdir. Tadqiqot natijalari shuni ko'rsatadiki, hududda mehmonxona xo'jaligi, gidlik xizmatlari va transport tizimi bosqichma-bosqich rivojlanayotgan bo'lsa-da, ular hali xalqaro standartlarga to'liq moslashmagan. Xizmatlar sifati turizm marketingida "customer satisfaction" omilini belgilovchi asosiy komponent hisoblanadi. Agar turist kutilgan darajadagi xizmatni olmasa, uning hududga qayta tashrif buyurish ehtimoli keskin kamayadi.

Beshinchi muhim jihat hududiy turizm bozorining mavsumiyligi bilan izohlanadi. Surxondaryo viloyatida turizm oqimi yil davomida notekis taqsimlangan bo'lib, asosan bahor va kuz mavsumlarida faollik yuqori darajada kuzatiladi. Bu esa turizm daromadlarining barqarorligiga ta'sir ko'rsatadi. Marketing nuqtayi nazaridan ushbu muammoni "year-round tourism strategy" asosida hal etish mumkin, ya'ni qishki va yozgi turizm mahsulotlarini diversifikatsiya qilish zarur hisoblanadi.

$$D_{daromad} = f(\text{mavsumiylik}^{-1})$$

Tadqiqot davomida aniqlangan yana bir muhim jihat investitsion muhit bilan bog'liqdir. Surxondaryo viloyatida turizm sohasiga investitsiyalarni jalb qilish bo'yicha izchil chora-tadbirlar amalga oshirilmoqda va bu hududning turizm salohiyatini yanada rivojlantirish uchun muhim asos yaratmoqda. Ayniqsa, xususiy sektor ishtirokini kengaytirish, turizm klasterlari, eco-lodges, smart tourism xizmatlari hamda raqamli platformalarga investitsiyalarni faol jalb etish hududiy turizm bozorini sifat jihatdan yangi bosqichga olib chiqish imkonini beradi. Bu esa turizm xizmatlari ko'lamini kengaytirish va hududning investitsion jozibadorligini oshirishga xizmat qiladi.

Marketing tamoyillari asosida olib borilgan tahlil natijalari hududiy turizm bozorini rivojlantirishda bir qator strategik yo'nalishlar muhim ahamiyat kasb etishini ko'rsatdi. Jumladan, hududiy brandingni kuchaytirish va yagona "Surxondaryo Tourism Brand" konsepsiyasini ishlab chiqish, raqamli marketing vositalarini (SMM, SEO, online booking platformalari) keng joriy etish, turizm infratuzilmasini xalqaro standartlarga moslashtirish, turistik mahsulotlarni diversifikatsiya qilish (ekoturizm, adventure tourism, cultural tourism) hamda turist tajribasini ("tourist experience") yaxshilashga qaratilgan servis islohotlarini amalga oshirish hududning turizm salohiyatini yanada yuksaltirishga xizmat qiladi.

Umumiy xulosa sifatida aytish mumkinki, Surxondaryo viloyati turizm bozori katta tabiiy va tarixiy salohiyatga ega bo'lib, marketing tizimini takomillashtirish orqali uning xalqaro turizm bozoridagi raqobatbardoshligini yanada oshirish imkoniyati mavjud. Shu nuqtayi nazardan, marketing innovatsiyalarini joriy etish, raqamli transformatsiyani jadallashtirish hamda xizmatlar sifatini oshirish hududiy turizmni barqaror rivojlantirishning ustuvor yo'nalishlari sifatida muhim ahamiyat kasb etadi.

XULOSA VA TAKLIFLAR

Mazkur ilmiy tadqiqotda Surxondaryo viloyati hududiy turizm bozorining marketing tamoyillari asosidagi rivojlanish holati kompleks ravishda tahlil qilindi. Tadqiqot natijalari shuni ko'rsatdiki, viloyat O'zbekistonning yuqori turizm salohiyatiga ega hududlaridan biri bo'lib, undagi tarixiy-madaniy meros, ekologik resurslar va rekreatsion imkoniyatlar turizmni diversifikatsiya qilish uchun qulay sharoit yaratadi.

Surxondaryo viloyatida joylashgan Termiz shahri hamda uning atrofidagi Kampirtepa, Fayoztepa va Qoratepa kabi arxeologik yodgorliklarning xalqaro miqyosda muhim ilmiy va turistik ahamiyatga ega ekanligi aniqlandi. Shuningdek, Sangardak sharsharasi, Boysun tog'lari, Omonxona dam olish maskani va Xo'jaikon tuz g'ori kabi tabiiy obyektlar ekoturizm hamda sog'lomlashtirish turizmini rivojlantirish uchun muhim resurslar sifatida baholandi.

Tadqiqot natijalari shuni ko'rsatdiki, Surxondaryo viloyati hududiy turizm salohiyatini yanada samarali rivojlantirish uchun keng imkoniyatlarga ega. Xususan, marketing kommunikatsiyalarini takomillashtirish, raqamli marketing vositalarini keng joriy etish, turizm infratuzilmasini modernizatsiya qilish hamda hududiy branding tizimini rivojlantirish orqali viloyatning xalqaro turizm bozoridagi raqobatbardoshligini sezilarli darajada oshirish mumkin. Mazkur yo'nalishlarda amalga oshirilayotgan islohotlar hududning turizm jozibadorligini kuchaytirish uchun muhim asos bo'lib xizmat qilmoqda.

Marketing tamoyillari asosida olib borilgan tahlil natijalariga ko'ra, hududiy turizm bozorini rivojlantirishda quyidagi strategik yo'nalishlar muhim ahamiyat kasb etadi: hududiy brendingni kuchaytirish, raqamli marketingni rivojlantirish, turizm infratuzilmasini modernizatsiya qilish, xizmatlar sifatini oshirish hamda turistik mahsulotlarni diversifikatsiya qilish. Ushbu strategik yo'nalishlarning izchil amalga oshirilishi Surxondaryo viloyatini xalqaro turizm bozorida yanada raqobatbardosh va jozibador hududlardan biriga aylantirish imkonini beradi.

$$\textit{Turizm rivoji} = f(\textit{marketing} + \textit{infratuzilma} + \textit{xizmat sifati} + \textit{brend})$$

Shu bilan birga, tadqiqot natijalari Surxondaryo viloyatida turizmni rivojlantirish nafaqat iqtisodiy, balki ijtimoiy va madaniy jihatdan ham muhim ahamiyatga ega ekanligini ko'rsatdi. Turizm sohasining rivojlanishi yangi ish o'rinlarini yaratish, hududiy iqtisodiyotni diversifikatsiya qilish hamda aholi turmush darajasini oshirishga xizmat qiladi.

Umuman olganda, Surxondaryo viloyati turizm bozori katta istiqbolga ega bo'lib, marketing tamoyillarini samarali joriy etish orqali hududni xalqaro turizm markazlaridan biriga aylantirish imkoniyati mavjud.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR RO'YXATI

1. Philip Kotler, John Bowen, James Makens. Marketing for Hospitality and Tourism. — Pearson Education, 2017.
2. Victor Middleton. Tourism Marketing Strategy. — Oxford University Press, 2018.
3. Dimitrios Buhalis. eTourism: Information Technology for Strategic Tourism Management. — Prentice Hall, 2019.
4. World Tourism Organization. International Tourism Highlights. — 2024.
5. World Bank. Tourism and Development Report. — 2023.
6. O'zbekiston Respublikasi Turizm qo'mitasi. Rasmiy statistik ma'lumotlar. — 2025.
7. Surxondaryo viloyati hokimligi hamda Surxondaryo viloyati turizm boshqarmasi hisobotlari. — 2024–2025.
8. Abdullayev B.O'. O'zbekiston hududlarida turizmni rivojlantirish istiqbollari. — Ilmiy monografiya, 2023.
9. Ruziyev K.. Tog'li hududlarda ekoturizmni rivojlantirish masalalari. — Ilmiy maqola, 2025.
10. Zandi S.. AR/VR Technologies in Cultural Tourism Development. — arXiv preprint, 2023.
11. Muhammad M.H. va boshqalar. Tourist Experience and Revisit Intention Model. — arXiv preprint, 2025.

IQTISODIYOT & TARAQQIYOT

Ijtimoiy, iqtisodiy, texnologik, ilmiy, ommabop jurnal

Ingliz tili muharriri: Feruz Hakimov

Musahhih: Zokir ALIBEKOV

Sahifalovchi va dizayner: Oloviddin Sobir o'g'li

2026. № 5 (2)

© Materiallar ko'chirib bosilganda "Yashil" iqtisodiyot va taraqqiyot" jurnali manba sifatida ko'rsatilishi shart. Jurnalda bosilgan material va reklamalardagi dalillarning aniqligiga mualliflar ma'sul. Tahririyat fikri har vaqt ham mualliflar fikriga mos kelmasligi mumkin. Tahririyatga yuborilgan materiallar qaytarilmaydi.

Mazkur jurnalda maqolalar chop etish uchun quyidagi havolalarga maqola, reklama, hikoya va boshqa ijodiy materiallar yuborishingiz mumkin. Materiallar va reklamalar pullik asosda chop etiladi.

EI.Pochta: sq143235@gmail.com

Bot: @iqtisodiyot_77

Tel.: 93 718 40 07

Jurnalga istalgan payt quyidagi rekvizitlar orqali obuna bo'lishingiz mumkin. Obuna bo'lgach, @iqtisodiyot_77 telegram sahifamizga to'lov haqidagi ma'lumotni skrinshot yoki foto shaklida jo'natishingizni so'raymiz. Shu asosda har oygi jurnal yangi sonini manzilingizga jo'natamiz.

"Yashil" iqtisodiyot va taraqqiyot" jurnali 03.11.2022-yildan O'zbekiston Respublikasi Prezidenti Adminstratsiyasi huzuridagi Axborot va ommaviy kommunikatsiyalar agentligi tomonidan №566955 reyestr raqami tartibi bo'yicha ro'yxatdan o'tkazilgan.

Litsenziya raqami: №046523. PNFL: 30407832680027

Manzilimiz: Toshkent shahar, Mirzo Ulug'bek tumani
Kumushkon ko'chasi, 26-uy.

Jurnal sayti: <https://yashil-iqtisodiyot-taraqqiyot.uz>